

شورای عالی حوزه علمیه قم
مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خاوران
مدرسه علمیه الزهرا (سلام الله علیها) شهرستان شیراز
مقاله درسی سطح دو (کارشناسی)

عنوان:

بررسی ابعاد توسل به دعا بر سلامت جسمی و روحی بیماران

استاد راهنما:

سرکار خانم رضوی

پژوهشگر:

زهرا زارعی

شهریور ۱۴۰۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چکیده

زندگی انسان ها پیوسته دستخوش رنج ها و آمیخته با بلاها و گرفتاری هاست. توسل به دعا در این میان می تواند برخی از گره ها را باز کند و بلاها را دفع نماید. مفهوم دعا درخواست فراهم شدن اسباب و عواملی است که از دائرة قدرت انسان بیرون باشد؛ آن هم از کسی که قدرتش بی پایان و هر امری برای او آسان است. از نظر اسلام آنچه که ورای بیماری ها و سختی ها وجود دارد دستیابی هرچه بیشتر به محضریت خداوند متعال می باشد. در این نگاه هر نوع بیماری و گرفتاری همانند برگ پاییزی است که از درخت فرو می ریزد، و او را سبکبال می کند و موجبات تقرب به خدا را فراهم می کند. از دیرباز دعا و درمان موضوعی چشمگیر و پر جاذبه برای اندیشمندان بوده است و روان پزشکان نیز همان چیزی را تعلیم می دهند که پیامبران الهی قرن ها پیش به پیروان خود می آموختند. توسل به دعا با ایجاد آرامش روحی، پیشگیری و درمان اضطراب و افسردگی و ... بر سلامت روان انسان ها مؤثر است؛ علاوه بر این تأثیر این مهم بر سلامت جسمی بیماران نظیر تأثیر بر فعالیت های مغزی انسان، کاهش فشار خون و آزاد شدن انرژی و همچنین افزایش مقاومت در برابر بیماری ها و طول عمر بیشتر اثبات شده می باشد.

کلیدواژه: بیماری، توسل، دعا، درمان، سلامت.

مقدمه

یکی از مهم ترین مسائل دین مبین اسلام توجه به بهداشت جسمانی و روانی است. دعا و نیایش یکی از بهترین راهبردها برای پیشگیری و درمان بیماری می باشد. مقوله دعا یک امر اعتقادی است و ریشه در فطرت انسان دارد و از مهم ترین اقدامات مذهبی معنوی است که دارای تاریخچه چندین هزار ساله می باشد و به معنای خواست قلبی است که با زبان درخواست می شود و در واقع رفتاری است که طی آن مرد مستقیماً با خداوند ارتباط برقرار کرده و به راز و نیاز می پردازد.

با بررسی دعا در آیات و روایات و بررسی نتایج پژوهشگران مشاهده می شود که دعا از اهمیت و فضیلت ویژه ای برخوردار است؛ خلاء فطری انسان را پر می کند و باعث می شود که انسان با قدرت نامحدود مرتبط شود، بر سلامت جسم و روان بیماران اثرات مثبت زیادی بر جای می گذارد به گونه ای که می تواند انسان را به سوی تکامل و تعالی و در نتیجه سلامت جسمی و روانی هدایت کند.

این تحقیق بر آن است که با مطالعه آیات و روایات و بررسی نتایج پژوهشگران به بررسی ابعاد توسل به دعا بر درمان بیماری ها می پردازد.

۱- مفهوم شناسی دعا و توسل

۱-۱- مفهوم لغوی دعا

از ریشه «دعو» و دعا در لغت به معنای تضرع و زاری،^۱ خواندن و حاجت خواستن، و استمداد^۲ است.

۱-۲- مفهوم اصطلاحی دعا

دعا در اصطلاح مردم خاصّ به خواستن حاجت از خدای متعال است.^۳ مفهوم دعا درخواست فراهم شدن اسباب و عواملی است که از دائرة قدرت انسان بیرون باشد آن هم از کسی که قدرتش بی پایان و هر امری برای او آسان است.^۴

۱-۳- مفهوم لغوی توسل

واژه توسل بر وزن «تَفَعَّل» از ماده وَسَلَ به معنای تقرب است و «وسیله» چیزی است که با آن می‌توان به مقصود رسید. ابن منظور ابریقی می‌نویسد: «وسل فلان إلی الله وسیلة إذا عمل عملاً تقرّب به إلیه، و الوسائل الراغب إلی الله وسل إلی الله؛ یعنی عملی را انجام داد که به سبب آن عمل به خدا نزدیک شود. «واسل» به معنای راغب به سوی خداست.^۵

خلیل ابن احمد فراهیدی می‌نویسد: «توسل» از «وسلت إلی ربی وسیلة» است؛ یعنی انجام دادم عملی را تا به وسیله آن به خدا نزدیک شوم.^۶

۱- معلوف، بندرریگی، المنجد (عربی به فارسی)، ج ۱، ص ۴۷۰.

۲- قرشی، قاموس قرآن، ج ۱-۲، ص ۳۴۴.

۳- خرّمشاهی، دانشنامه قرآن و قرآن پژوهی، ص ۱۰۵۴.

۴- مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۱، ص ۶۴۱.

۵- ابن منظور، لسان العرب، ج ۱۵، ص ۳۰۰.

۶- الفراهیدی، العین، ج ۷، ص ۲۹۸.

های علمی انرژی اتمی را آزاد می‌کنند؛ با استناد از قدرت دعا و از طریق شگردهای علمی می‌توان انرژی معنوی را آزاد ساخت. آثار این قدرت انرژی را بر بسیاری از مردم آشکار است.^۱

۵-۳- طول عمر و افزایش مقاومت در برابر بیماری‌ها

دعا و نیایش و رعایت آداب و آموزه‌های مذهبی، نقش مؤثری در افزایش طول عمر همراه با سلامت جسم و روان دارد. دعا، نوعی برون ریزی عاطفی است و به همین سبب، باعث طول عمر و مقاومت در برابر بیماری‌هاست. روان‌شناسان معتقدند در زندگی صدمه‌های روحی زیادی بر فرد وارد می‌شود و به مرور زمان؛ افراد از نظر عاطفی آسیب پذیر می‌شوند که این آسیب پذیری ممکن است به حمله قلبی، فشار خون، سکته و امثال آن بیانجامد.

یافته‌ها نشان داده است که سرکوب کردن عواطف؛ آثار منفی بسیاری به همراه دارد و سفارش روانشناسان این است که برای پیشگیری از این آثار منفی، باید تخلیه هیجانی و برون ریزی عاطفی صورت گیرد.

گریستن و درد و دل کردن با دیگران، واکنش عادی و مفیدی است. آموزه‌های اسلام، با تأکید بر این واکنش، می‌کوشد به آن جهت دهد. اسلام به پیروان خود، راه‌های درست برون ریزی عاطفی را با دعا و نیایش همراه با اشک و آه در درگاه خداوند می‌آموزد. غرض از دعا، اعمال یا الفاظی نیست که تنها از روی عادت صورت گیرد و بدون توجه به عمق معنای آن انجام شود. در دعا روح خود را به قدرتی بی‌نهایت می‌سپاریم و غصه و دردهایمان را با او در میان می‌گذاریم. شواهد نیز نشان می‌دهد که افرادی که اهل دعا و نیایش هستند، بیشتر عمر می‌کنند و در برابر بیماری‌ها مقاوم‌ترند.

آذربایجانی، در پژوهشی برای ثابت کردن این فرضیه، نمونه‌ای در حدود چهل نفر از علما و افراد مذهبی را در طول پنجاه سال گذشته بررسی کرده است که هم اهل نیایش و دعا بوده‌اند، با

۱- راشدی، نمازشناسی، ج ۲، ص ۶۷.

توجه به اختلاف معنا دار، متوسط عمر در این گروه نمونه، با متوسط عمر در مردم عادی تحقیق او، این فرضیه را تقویت کرده است که مراعات آداب و آموزه های اسلامی و دعا و نیایش، نقش مؤثری در افزایش طول عمر به همراه سلامت جسم و روان دارد.^۱

۱- شجاعی، دعا و سلامت روان، ص ۳۲ و ۳۳.

نتیجه گیری

توجه به دعا و فرهنگ نیایش و نقش آن در زندگی انسان ها و لزوم ارتباط با خداوند متعال و استمداد از او امری مهم و حیاتی می باشد. دعا و نیایش به انسان کمک می کند که دردها و رنج ها را بهتر تحمل کند و همچنین موجب می شود تا بر بیماری ها و درد مسلط شود، زیرا میان روح و جسم آدمی ارتباط تنگاتنگی است و کسی که روان او با خداوند مرتبط می شود، احساس می کند که علت تام ارتباط ایجاد کرده است.

بنابراین دعا در وهله اول اضطراب ناشی از وجود بیماری را از بین می برد و به واسطه رابطه ای که بین او و خداوند عزوجل برقرار می شود یک آرامش درونی به او می دهد. در روایت ها نیز آمده است که دعا شفای هر بیماری است.

توسل و دعا بر سلامت جسم و روان اثرات مثبت زیادی بر جای می گذارد و اما باید توجه کرد که توسل و دعا نباید موجب دست کشیدن و عدم استفاده از وسایل عادی در پیگیری درمان بیماری و رفع مشکلات باشد. اینکه تلاش و کوشش برای درمان بیماری خود و دیگران از راه های مختلف و صحیح یک وظیفه است و با توکل و توسل به دعا در رضای به قسمت الهی منافاتی ندارد.

فهرست منابع

* قرآن کریم

منابع فارسی:

۱. ابوسعید ابوالخیر، عباس، رباعیات ابوسعید ابوالخیر، تهران: انتشارات اقبال، چاپ نهم، ۱۳۹۷.
۲. احمدی فراز، مهدی، صحیفه سجادیه با اشاراتی به بهداشت روانی، قم: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (عج)، چاپ اول، ۱۳۹۳.
۳. اسحاقی، حسین، دعا ارمغان آرامش، قم: انتشارات خادم الرضا، ۱۳۹۰.
۴. حلی، احمد بن فهد، عدة الداعی و نجاح الساعی، تهران: دارالکتب اسلامی، ۱۴۱۰ هـ.ق.
۵. خرمشاهی، عبّاءالدین، دانشنامه قرآن و قرآن پژوهشی، تهران: انتشارات دوستان و ناهید، چاپ سوم، ۱۳۸۹.
۶. شجاعی، محمد صادق، دعا و سلامت روان، قم: مرکز پژوهشهای اسلامی صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، چاپ اول، ۱۳۸۸.
۷. صلواتی، محمد، شصت توشه عرفانی از دعای ابوحمزه ثمالی، بی جا، توانمندان، ۱۳۹۷.
۸. الفراهیدی، خلیل بن احمد، العین، ج ۷، بیروت: مؤسسه الأعلمی للمطبوعات، ۱۴۰۸ هـ.ق.
۹. فرخزاد، حبیب الله، دعا و اسرار اجابت، قم: انتشارات عطش، چاپ اول، ۱۳۹۳.
۱۰. قرشی، علی اکبر، قاموس قرآن، ج ۱-۲، تهران: دارالکتب الاسلامیه، چاپ یازدهم، ۱۳۸۶.
۱۱. کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، ترجمه: محمود کتابچی، ج ۴، بی جا: انتشارات علمیه اسلامیة، ۳۲۹ هـ.ق.
۱۲. لقمانی، احمد، چگونه دعایمان مستجاب می شود، قم: انتشارات بهشت بینش، چاپ دوم، ۱۳۸۵.

۱۳. معلوف، لويس، المنجد (عربی به فارسی)، ترجمه: محمد بندرریگی، ج ۱، تهران: انتشارات ایران، چاپ ششم، ۱۳۸۶.

۱۴. مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، ج ۱، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۵۳.

۱۵. مناقب، مصطفی، توسل به اهل بیت (علیهم السلام)، قم: بوستان کتاب، چاپ اول، ۱۳۹۰.

منابع عربی:

۱. ابن بابویه، محمد بن علی، ثواب الاعمال و عقاب الاعمال، ترجمه: ابراهیم محمدت بندرریگی، قم: انتشارات اخلاق، چاپ اول، ۱۳۷۷.

۲. ابن بابویه، محمد بن علی، علل الشرایع، ج ۱، قم: انتشارات مؤمنین، چاپ هشتم، ۱۳۸۶.

۳. ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، ج ۱۵، بیروت: دارا احیاء التراث العربی، بی تا.